

Strukturalna analiza poredbenih frazema u mjesnome govoru Vrbnika

Butković, Nikolina

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:734052>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-14**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET**

Nikolina Butković

**Strukturna analiza poredbenih frazema u mjesnome
govoru Vrbnika**

(DIPLOMSKI RAD)

Rijeka, 2022.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kroatistiku

Nikolina Butković
Matični broj: 0009077952

Strukturalna analiza poredbenih frazema u mjesnome
govoru Vrbnika
(DIPLOMSKI RAD)

Diplomski studij: Hrvatski jezik i književnost

Mentor: doc. dr. sc. Marina Marinković

Rijeka, rujan 2022.

IZJAVA

Kojom izjavljujem da sam diplomski rad naslova *Strukturna analiza poredbenih frazema u mjesnome govoru Vrbnika* izradila samostalno pod mentorstvom doc. dr. sc. Marine Marinković.

U radu sam primijenila metodologiju znanstvenoistraživačkoga rada i koristila literaturu koja je navedena na kraju diplomskoga rada. Tuđe spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno ili parafrazirajući navela u diplomskom radu na uobičajen način citirala sam i povezala s korištenim bibliografskim jedinicama.

Student/studentica

Potpis

Nikolina Butković

Sadržaj

1.	Uvod.....	1
2.	Cilj i metodologija istraživanja.....	2
3.	Geografski položaj i opći podatci o Vrbniku.....	3
4.	Dosadašnja dijalektološka istraživanja govora Vrbnika.....	6
5.	Naznake o mjesnome govoru Vrbnika	9
5.1.	Fonološke značajke	9
5.2.	Morfološke značajke	12
6.	O frazeologiji	14
6.1.	Osnovna frazeološka jedinica	15
6.2.	Strukturalna analiza frazema	17
6.2.1.	Trodijelni poredbeni frazemi	18
6.2.2.	Dvodijelni poredbeni frazemi	18
7.	Dosadašnja istraživanja čakavske frazeologije.....	19
8.	Strukturalna analiza poredbenih frazema u mjesnom govoru Vrbnika	21
8.1.	Trodijelni poredbeni frazemi	21
8.1.1.	Glagolski frazemi.....	21
8.1.2.	Pridjevski frazemi	23
8.1.3.	Priložni frazemi.....	24
8.1.4.	Imenički frazemi	24
8.1.5.	Zamjenički frazemi	24
8.2.	Trodijelni poredbeni frazemi s rečeničnom strukturom	24
8.2.1.	Rečenice s neizrečenim (skrivenim) subjektom	25
8.2.2.	Složene rečenice.....	25

8.2.3. Zavisne rečenice.....	25
8.3. Dvodijelni poredbeni frazemi	25
8.3.1. Dvodijelni poredbeni frazemi sa strukturom fonetske riječi	26
8.3.1.1. Imenički frazemi.....	26
8.3.2. Dvodijelni poredbeni frazemi sa strukturom frazemske sintagme	26
8.3.2.1. Imenički frazemi.....	26
9. Zaključak.....	27
8. Popis literature.....	28
10. Prilozi	31
10.1. Popis ovjerenih poredbenih frazema u mjesnome govoru Vrbnika	31
11. Sažetak i ključne riječi	42
12. Summary and key words.....	43
Zahvala	44

1. Uvod

Predmet proučavanja ovoga diplomskog rada su poredbeni frazemi u mjesnome govoru Vrbnika. Za navedenu temu odlučila sam se kako bih što bolje mogla prikazati jezično bogatstvo svog rodnog kraja, a ljubav prema rodnome kraju poslužila mi je kao motivacija i poticaj za ovaj tip istraživanja. Također, jedan od razloga je i taj što se pisanjem ovakvih radova nastoji očuvati jezična baština pojedinih mjesta koja postepeno nestaje.

Na samom početku rada prikazan je metodološki pristup dijalektološkom istraživanju poredbenih frazema. Zatim, iznosi se opći podatak o Vrbniku, malenom mjestu na istočnoj strani otoka Krka. Podatci koji se iznose odnose se na geografski, povijesni, demografski i kulturološki okvir istraživanog mjesta. Nadalje, u sljedećem poglavlju naglasak je na dosadašnjim istraživanjima mjesnog govora Vrbnika. U poglavlju *Naznake o mjesnome govoru Vrbnika* daje se opis fonoloških i morfoloških značajki karakterističnih za govor Vrbnika. Zatim se naglasak stavlja na frazeologiju kao disciplinu. Opisuje se teorijska pozadina frazeologije, predstavlja se povijest te lingvističke discipline, daje se pregled frazeoloških istraživanja unutar hrvatskog jezičnog konteksta te se na samom kraju objašnjava temeljna frazeološka jedinica i njezine ključne značajke. Nadalje, slijedi poglavlje o dosadašnjim istraživanjima krčke frazeologije. Središnji se dio rada temelji na struktornoj analizi prikupljene frazeološke građe. Prikupljeni će frazemi, s obzirom na strukturalni pristup, biti podijeljeni na tri osnovna tipa (fonetsku riječ, svezu riječi i rečenicu) te na njihove odgovarajuće strukturne podtipove. Na kraju rada nalazi se zaključak, popis literature te prilozi koji uključuju abecedni popis prikupljenih poredbenih frazema u mjesnome govoru Vrbnika.

2. Cilj i metodologija istraživanja

Cilj ovog diplomskog rada je prikupiti i strukturno analizirati poredbene frazeme koji se pojavljuju u mjesnome govoru Vrbnika.

Korpus poredbenih frazema prikupljen je terenskim istraživanjem koje se temeljilo na upitniku sastavljenom od dosad prikupljenih krčkih, grobničkih i crikveničkih frazema, no većina frazema ipak je ekscerpirana iz spontanog govora ispitanika. Frazeološkim se upitnikom provjeravalo jesu li određeni frazemi zastupljeni u govoru Vrbnika.

Terensko istraživanje frazeološke građe provedeno je u svibnju 2022. godine. U istraživanju je sudjelovala izvorna govornica čakavskog narječja koja je odrasla u Vrbniku i nije dulji period napuštala mjesto stanovanja. Ispitanica je bila moja baka Berta Butković (rođ. 1947.). S obzirom na to da je ispitanica pristala na snimanje govora, zvučni zapis zabilježen je diktafonom.

Nakon što je frazeološka građa prikupljena i transkribirana, provedena je strukturna analiza prikupljenih frazema. Strukturna analiza poredbenih frazema mjesnoga govora Vrbnika provedena je prema klasifikaciji Željke Fink-Arsovski u knjizi *Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra* (Fink-Arsovski 2002). Kod trodijelnih poredbenih frazema sa strukturom rečenice, klasifikacija se temelji na analizi koju primjenjuje Barbara Kovačević u knjizi *Hrvatski frazemi od glave do pete* (Kovačević 2012).

Na kraju rada nalazi se zaključak te abecedni popis poredbenih frazema potvrđenih u mjesnome govoru Vrbnika.

3. Geografski položaj i opći podatci o Vrbniku

Naselje Vrbnik (površine 50 km²) nalazi se na istočnoj strani otoka Krka, nasuprot Novom Vinodolskom te pripada Primorsko-goranskoj županiji. „Smješteno je na kamenoj litici visokoj 49 metara koja se s istočne strane spušta strmo prema moru. O njegovom posebnom i specifičnom geografskom položaju svjedoči nam i narodna pjesma čiji stihovi glase *Verbniče nad morem, visoka planino*“ (Bozanić 2011:20). Uz sela Garica, Kampilje i Risika, naselje Vrbnik pripada istoimenoj Općini Vrbnik.

Slika 1. Položaj Vrbnika na otoku Krku¹

„Ime naselja Vrbnik prvi put se spominje 1. siječnja 1100. godine u glagoljskoj *darovnici slavnog Dragoslavca* u kojoj dotični Dragoslav daruje novosagrađenoj crkvi sv. Vida kod Dobrinja zemljište koje graniči s putom *ki gre za Verbnik*“ (Bozanić 2011:27). O podrijetlu imena Vrbnik postoje različita tumačenja. „Hrvatski jezikoslovac Petar Skok i vrbnički učitelj, etnograf i pisac Ivan Žic dijele mišljenje kako ime Vrbnik dolazi od vrbe koja raste u Vrbničkom polju“ (Bozanić 2011:27). Drugi pak naziv Vrbnik dovode u vezu s „latinskom riječi *verbena* koja označuje travu hrvatskog naziva *sporiš*“ (Bozanić 2011:27).

¹ <https://vrbnik.hr/wp-content/uploads/2018/03/PUR-Vrbnik.pdf> (pristupljeno 20.8.2022)

Ovom mišljenju priključuju se i domaći pisci Ivan Feretić i Mate Dvorničić. Franjevac Vladislav Brusić ime Vrbnik dovodi u vezu „s riječju *brig*, odnosno brijeg ili brežuljak, na kojem počiva naselje“ (Bozanić 2011:28). O imenu Vrbnik nalazimo još jedno tumačenje, ono Mata Polonija koji ime Vrbnik povezuje s prezimenom Fugošić. „Jedan od predak ove obitelji zvao se Urban ili Vrban tako su njegovi nasljednici dobili su nadimak Vrban, a kasnije Grban“ (Bozanić 2011:28).

Kada govorimo o naseljenosti Vrbnika i njegove okolice, broj stanovnika na ovom području često se mijenjao. Razlog tomu bili su razni ratovi, epidemije poput kuge, kolere i malarije te mnoge pljačke i druge nedaće. U široj okolici Vrbnika možemo pronaći ostatke starih stanovnika Liburna, Helena i Rimljana. Nakon seobe slavenskih naroda na ovaj prostor trajno su se naselili Hrvati. „O hrvatskom podrijetlu najbolje svjedoče starohrvatski nazivi ulica i predjela u središtu i okolici: *Roč, Glavača, Potočina, Hlam, Lug*“ (Bozanić 2011:29). Prema popisu stanovnika iz 1857. godine, Vrbnik je imao 1241 stanovnika. Danas, prema popisu iz 2021. godine, Vrbnik broji oko 844 stanovnika iz čega možemo zaključiti kako se broj stanovnika znatno smanjio. Razlog smanjenja broja stanovnika vezan je uz emigracije stanovništva. Također, jedan od razloga smanjenja broja stanovništva je i visoka stopa mortaliteta u odnosu na nisku stopu nataliteta. Prema vjeroispovijesti stanovnici su uglavnom katolici. „Župa Vrbnik veoma je stara, zasigurno je među najstarijima na Krku. U vrijeme kad se Vrbnik prvi put spominje u darovnici slavnoga Dragoslava iz 1100. godine, ona već postoji kao župa“ (Bozanić 2011:80).

Od gospodarskih djelatnosti, na području Vrbnika i njegove okolice, najzastupljenija je poljoprivreda i to pretežito vinogradarstvo. Danas je najpoznatiji proizvod Vrbnika i vrbničkog polja zlatno-žuta sorta vina *žlahtina*. Osim vinogradarstvom, stanovnici Vrbnika bave se stočarstvom i to uzgojem ovaca i krava. Također, manji broj stanovnika bavi se ribarstvom. Glavna djelatnost uz vinogradarstvo u Vrbniku je danas ipak turizam. Dio stanovnika

zaposlen je u obližnjem gradskom središtu – Krku, koji se već nekoliko godina razvija i postaje malena gradska sredina.

Iako je Vrbnik malena sredina, on obiluje vrijednom kulturnom baštinom unutar koje valja izdvojiti Knjižnicu obitelji Vitezić otvorenu 1910. godine. „U njoj se nalazi više vrijednih knjiga od kojih prije svega treba navesti *Atlas scholasticus et itinerarius* Johanna Davida Kochera, tiskan 1718. godine u Nürnbergu“ (Bozanić 2011:22). Također, treba izdvojiti i najužu ulicu na svijetu *Klančić*. Od ostalih spomenika valja još spomenutu crkvu Uznesenja Blažene Djevice Marije, renesansni zvonik sagrađen 1527. godine te Vrbnički statut iz 1388. godine „pisan hrvatskim jezikom i glagoljskim pismom, a koji svjedoči o statusu Vrbnika kao političkog i administrativnog sjedišta u 14. stoljeću“ (Bozanić 2011:22) .

4. Dosadašnja dijalektološka istraživanja govora Vrbnika

Istraživanjem vrbničke čakavštine bavilo se nekoliko dijalektologa. Ivan Milčetić u raspravi *Čakavština Kvarnerskih otoka* iz 1895. godine iznosi opće karakteristike govora Krka, Cresa, Lošinja, Silbe i Oliba. Milčetić je krčke govore podijelio u tri skupine. U prvu je skupinu smjestio mjesne govore Vrbnika i Omišlja, u drugu govor Dobrinja, a u treću govor Dubašnice, Baške, Punata i Poljica. Svoju podjelu utemeljio je na razvoju poluglasa u jakom položaju (Milčetić 1985:102).

Josip Vajs u raspravi *Najstariji hrvatskoglagoljski misali* (1948.) krčke govore dijeli u tri skupine: sjeveroistočno narječje (Omišalj, Resika, Garica, Vrbnik i Kampelje), dobrinjsko područje (Dobrinj, Polje, Sv. Ivan, Gabonjin, Kras) i jugozapadno narječje (Njivice, Sv. Vid, Malinska, Dubašnica, Poljica, Glavotok, Linardić, Vrh, Kornić, Sv. Fuska, Krk, Punat, Draga Bašćanska, Stara Baška i Baška) (Lukežić, Turk 1998:15).

Čakavskim govorima bavio se i K.H. Meyer. U knjizi *Čakavština otoka Krka* iz 1928. godine autor prati zastupljenost deset fonoloških značajki te na temelju rasprostranjenosti pojedinih značajki razlikuje petnaest govornih tipova. U govoru Vrbnika Meyer je zabilježio sljedeće značajke: „/ə/ postaje /e/ u primjerima *otec, denes, dober*, skupina /trt/ glasi /tert/ u primjerima *va verti, persa*. Skupina /tlt/ pojavljuje se jedino u Vrbniku kao /telt/ u primjerima *delh, delžen*, završno /l/ očuvano je posvuda: *kupil sen, prišel je naš kraj*, /l/ se stalno pojavljuje kao /j/: *poje, kjun*, /vǒ/ glasi *va* ili *v*, fonemi /c/, /č/, /s/, /š/, /z/, /ž/ pojavljuju se kao i u književnom jeziku, stari je naglasak dobro očuvan: *dušà, rukà*“ (Meyer 1996:29 – 30).

M. Maček u raspravi *O podijeli krčkih govora* iz 1929. godine obradio je krčke govore i podijelio ih u dvije skupine: jugozapadne i sjeveroistočne govore.

Pitanjem krčkog govornog područja te zastupljenošću arhaičnih i mlađih inovacija pozabavili su se A. Sulojdžić, A. Marković, P. Šimunović i B. Finka u

raspravi *Govori otoka Krka – uvod u antropološka istraživanja* (1992/1993) (Lukežić, Turk 1998:17).

Po svojoj geografskoj, ali i lingvističkoj klasifikaciji Vrbnik pripada čakavskom narječju, konkretno ikavsko-ekavskom dijalektu. Ovim dijalektom bavila se Iva Lukežić koja zaključuje „kako osim na otoku Krku (koji je jezgra tih govora), ti se govori još javljaju u mjestima na otoku Lošinju i okolnim otocima, na Rabu, Pagu, zadarskim otocima. Na kopnu ih ima u mjestima sjevernog hrvatskog primorja, Opatijskog krasa, u mjestima u unutrašnjosti istarskog poluotoka u nekim govorima Gorskog kotara i Like. Ovaj dijalekt se javlja u nekim mjestima gdje žive Moravski Hrvati, u nekim mjestima gdje žive Hrvati u Donjoj Austriji u gradišćanskom području, u Ugarskoj“ (Lukežić 1990:20 – 26).

Iva Lukežić unutar ikavsko-ekavskog dijalekta s obzirom na akcentuaciju te ostala fonološka, fonetska i morfološka obilježja razlikuje i tri poddijalekta: „primorski poddijalekt konzervativnih jezičnih crta, kontinentalni poddijalekt ekstenzivno evolutivnih jezičnih crta i rubni poddijalekt s crtama intenzivne jezične evolucije“ (Lukežić 1990:106). Govor Vrbnika prema klasifikaciji Ive Lukežić pripadao bi primorskom poddijalektu.

Iva Lukežić i Marija Turk u knjizi *Govori otoka Krka* (1998) prikazuju fonologiju, morfologiju te frazeologiju krčkih govora.

Autorice krčke govore dijele u dvije cjeline koje nazivaju starinački i doseljenički mikrosustavi. U sklopu starinačkog mikrosustava razlikuju njegov arhaično-konzervativni model i konzervativno-inovativni model. „Arhaično-konzervativnom modelu pripadaju omišaljski, vrbnički i dobrinjski govorni tipovi s pripadajućim mjestima Čižići, Gabonjin, Gostinjac, Hlapa, Klanice, Klimno, Kras, Polje, Rasopasno, Rudine, Soline, Sužan, Sv. Ivan, Sv. Vid, Šilo, Tribulje, Žestilac i Županje. Konzervativno-inovativnome modelu pripada skupina s interferencijama arhaičnih izoglosa s mlađim jezičnim značajkama. To su mjesni govori Punta i Baške s pripadajućim selima. Doseljenički mikrosustav objedinjava govore koji pokrivaju zapadni otočki prostor od Njivica preko Sv.

Vida (interferentni model), Dubašnice (konzervativniji model) i sela objedinjena nazivom Šotovento (inovativniji model), sve do Vrha i Kornića. Unutar doseljeničkog mikrosustava također se izdvajaju dva modela: konzervativniji i inovativniji model“ (Lukežić, Turk 1998:22).

5. Naznake o mjesnome govoru Vrbnika

Mjesni govor Vrbnika bio je predmetom nekoliko dijalektoloških istraživanja među kojima se ističe onaj autorica Ive Lukežić i Marije Turk u knjizi *Govori otoka Krka* (1998). U nastavku rada slijedi prikaz fonoloških i morfoloških osobitosti govora Vrbnika. Prikaz se temelji na knjizi spomenutih autorica te na snimljenom govoru i prikupljenoj frazeološkoj građi ispitanika.

5.1. Fonološke značajke

Govor Vrbnika s obzirom na akcentuaciju, kako su to naznačile Iva Lukežić i Marija Turk, pripada starijem dvoakcenatskom sustavu, a „arhaičnost se ovoga sustava očituje u starome mjestu naglasaka i dobro očuvanim prednaglasnim i zanaglasnim duljinama“ (Lukežić, Turk 1998:55). Današnji prozodijski sustav „starinačkih govora arhaično-konzervativnog modela ima četiri prozodijske jedinice: naglašenu duljinu (dugosilazni naglasak), naglašenu kračinu (kratkosilazni naglasak), nenaglašenu duljinu i nenaglašenu kračinu“ (Lukežić, Turk 1998:55). Taj se prozodijski inventar odnosi samo na pet temeljnih samoglasnika, „dok slogotvorno /r/ bilo naglašeno ili nenaglašeno može biti samo kratko“ (Lukežić, Turk 1998:50). Oba naglasaka mogu stajati na početnom, središnjem i dočetnom slogu riječi, a dužine i kračine mogu biti prednaglasne i zanaglasne. Kratki se akcent tako može ostvariti na početnom slogu u primjerima *črīšnja, jūžina, kāmik, mēsto*, na središnjem slogu: *četīre, konðba, nedīja, sikīra*, te na dočetnom slogu: *drvò, deskà, čelò, ženà*. Dugi se akcent ostvaruje na početnom slogu: *jêtra, rôžica, ûsta, têlo, vlâsi*, na središnjem slogu: *divôjka, kunjâda, ponêstra, šetemâna*, na dočetnom slogu: *fažòl, kantûn, kušîn, lancûn*. Prednaglasna duljina može se staviti ispred kratkog akcenta (*mlīkò, dītè, glāvà*) i ispred dugog akcenta (*kūpīl, potēgnûl*). Također, zanaglasna se dužina ostvaruje iza kratkog akcenta (*cūkār, dèlān*) i iza dugog akcenta (*dīmnjāk, žênskā*). „U

odnosu na najstariji akcenatski tročlani inventar s prednaglasnim i zanaglasnim duljinama i s obzirom na staro akcenatsko mjesto starosjedilačke govore arhaično-konzervativnoga tipa (kojima pripada i govor Vrbnika) karakterizira gubljenje starohrvatskog akuta, čuvanje starog akcenatskog mjesta, čuvanje zanaglasnih i prednaglasnih duljina, sjevernočakavska metatonija te sporadične pojave metatonije, dezoksitoneze i prebacivanje siline na proklitike“ (Lukežić, Turk 1998:53). U govoru akut nestaje dok na njegovo mjesto dolazi dugi silazni naglasak što je vidljivo u primjerima *crīkva* (< *crīkva*) te *desēti* (< *desētī*). Sjevernočakavska metatonija tj. duljenja kratkoga naglasaka vidljiva je u prezentu glagola pa tako prezent od glagola *čūt* glasi *čūje* (Lukežić, Turk 1998:53 – 54).

Nakon pregleda naglasnog sustava govora Vrbnika, valja prikazati i ostale fonološke značajke. Vrbnički govor pripada „ikavsko-ekavskom čakavskom dijalektu u kojemu je zamjena samoglasnika /ě/ tzv. jata, u osnovama riječi dvojaka i slijedi jezičnu zakonitost koju su nezavisno jedan od drugome utvrdila i pravilo uobličila dvojica stranih istraživača K. H. Meyer i L. Jakubinski“ (Lukežić, Turk 1998:24). U ikavsko-ekavskim govorima dvojak je odraz jata samo u osnovama riječi, dok je u gramatičkim i na apsolutnom kraju riječi odraz redovito ikavski. Ekavski ostvaraj jata vidljiv je u primjerima *cvět*, *srēda*, *věra* te *zvězdà*, a ikavski u primjerima *dītě*, *mīsēc*, *mlīkò* te *črīšnja*. „Govori arhaično-konzervativnog modela imaju petočlani temeljni samoglasnički sustav, artikulacijski neutralan. Svaki od samoglasnik može biti dug i kratak te naglašen i nenaglašen. Distribucija im je slobodna te se svaki samoglasnik može ostvariti na početku, u sredini i na kraju riječi te ispred i iza bilo kojeg suglasničkog fonema“ (Lukežić, Turk 1998:35).

Upitno-odnosna zamjenica *ča* u govoru Vrbnika realizira se kao *če*. Tendencija jake vokalnosti također je karakteristična za govor Vrbnika i vidljiva je u primjerima: *kədə* > *kadī*, *pāsa* > *pěsa*, *vāvěk* > *vāvīk*. Starojezični poluglas **ð* realizira se kao /e/ u primjerima *čě*, *deněs*, *deskà*, *kěsno*, te kao dugo /ā/ u primjerima *desâk*, *igâl* i *ovâc*. Prednji nazal /*ę*/ ostvaruje se dvojako, i kao /e/ iza

nepalatala (*žèt, mēso*) i kao /a/ iza palatalnih suglasnika (*zaj̀ik, poj̀ala*). Slogotvorno /r/ ostvaruje se bez popratnog vokala u primjeru *drž̀in* i *drv̀o*. Nadalje, slogotvorno /l/ ostvaruje se bez popratnog vokala u primjerima *oblč̀eš, slč̀eš*, uz popratni vokal u primjerima *belh̀a, d̀elgo, j̀abelko* te kao /e/ u primjeru *s̀ence*. Odras ishodišnojezične skupine /v̀o/ i v̀o- ostvaruje se na više načina. Skupina v̀o > va u izgovornim cjelinama što je vidljivo u primjeru *Miko je š̀el va gr̀ad*. Nadalje v̀o > ve kao prefiks u morfološkim toničkim riječima u primjerima *vež̀gàt* i *Vez̀em*. Također, v̀o > v u izgovornim cjelinama pred sonantima /r/, /l/, /v/, /n/ u primjeru *Miko je š̀el v R̀ik̀u* te v̀o > u u primjeru *ut̀orek* i *udov̀ec*.

Inventar suglasničkih fonema arhaično-konzervativnoga govora sastoji se od 22 fonema. Turk ističe kako se fonem /z̥/ ostvaruje kao fonem /j/ u primjerima *m̀eja, j̀ušto*, a fonem /ž/ supstituiran je fonemom /z/ u primjerima *ž̀ep, žurǹada* te *ǹaružba*. Fonem /l/ supstituiran je fonemom /j/ u primjerima *j̀ub̀av, j̀udi, p̀oje*, a u primjerima kao što su *pl̀eskat* i *ùl̀i* fonem /l/ je depalataliziran. Za govor Vrbnika karakterističan je i prijelaz fonema /m/ u /n/ u gramatičkim morfemima (*sm̀ijēn, v̀ol̀in*), u leksičkim morfemima (*č̀in, s̀eden*). Suglasnik /l/ na kraju sloga se čuva u primjerima *kot̀el, os̀el* te *c̀el*. Izgovor fonema /c/ tipično je čakavski, umekšani /t/, dočeto *m* nije zadržano, već ono prelazi u *n*. Suglasnik /l/ na kraju sloga se čuva u primjerima *debel, osel, anjel, popel*. Također, u govoru Vrbnika prisutna je i zamjena afrikata manje napetim frikativom ili sonantom pa tako č > š u primjerima *kaška, maška, pr̀skat*. U govoru Vrbnika prisutna je i zamjena afrikata manje napetim frikativom ili sonantom u primjerima *kačka > k̀aška* te *mačka > m̀aška*. Odras starojezične sekvencije *sə > ze* ispred frikativa /s/, /š/, /z/ i /ž/ u primjerima *ze šugam̀anon, ze žeǹun*, zatim *sə > z* i pozicijski uvjetovane inačince /s/, /š/, /ž/ u primjerima *z br̀od̀on, z mlad̀ićēn*. Odras starojezične sekvencije *izъ ostvaruje se u funkciji prijedloga i prefiksa: *zlet̀it, zvl̀ic, z G̀abonjina, z Om̀išja*. Od ostalih suglasničkih skupina navedeni su još stara skupina /čr/ u primjerima: *čr̀iva, čr̀n, čr̀v*, skupovi /*stj/ i /*skj/ koji su se odrazili kao /šc/: *kl̩išća, košč̩ica* (Lukežić, Turk 1998:28).

5.2. Morfološke značajke

Nakon fonoloških značajki, valja istaknuti i neke morfološke značajke. Iva Lukežić je u poglavlju *Morfološki sustav, mikrosustavi i modeli u krčkim govorima* prikazala morfološke značajke svih navedenih mikrosustava i govornih modela (Lukežić, Turk, 1998:149). Ovdje ćemo navesti samo one morfološke značajke karakteristične za govor Vrbnika.

Imenice muškog roda u N jd. imaju ništični morfem /Ø/: *kolàc, stòl, nõž, krùh*. Srednji rod ima u N jd. nastavak *-o*: *selò, òko* i sl. Nastavak *-e* imaju imenice s osnovom na palatalni suglasnik: *põje, sênce, kafë*. Muški i srednji rod u D jd. i L jd. ima nastavak *-u*: *ocù, na snìgu*. U G jd. i muški i srednji rod imaju isti nastavak, a to je nastavak *-a*: *ze Kràsa, prìko ramèna*. U I jd. imenice s nepalatalnim suglasnikom dobivaju nastavak *-on*: *škàfon, za stòlon*, a imenice s palatalnim suglasnikom dobivaju nastavak *-en*: *kòlcen, nõžen*. A jd. muškoga roda može biti ili kao N jd. ili kao G jd. zavisno o tome imenuje li se biće ili stvar. Npr.: A jd. jednak je N jd. u primjeru: *vìdìn stòl*. A jd. jednak je G jd.: *vìdin konjà*. U V jd. muškog roda javljaju se nastavci *-e, -o* i *-u*: *Antòne, Mìko, mùžu*, a u srednjem rodu prisutan je ništični morfem /Ø/ ili *-o*: *selò, dîte*. Nastavak *-a* u N jd. imaju im. ž. r.: *ženà, dušà, glāvà, kùca*. U G jd. te N mn. A mn. i V mn. imenice ženskog roda mogu imati nastavak *-e*, ali i nastavak *-i*: *z bârki, divòjki, kòkoše*. U D jd. i L jd. imenice ženskog roda imaju nastavak *-i*: *màteri, na stèni*.

Iva Lukežić u sklonidbi imenica također ističe i postojanje relikata glavnih i posebnih ishodišnojezičnih deklinacija. Supostojanje alomorfa *[i]* i *[e]* u Gsg. te NAVpl. imenica ženskoga roda (*ženì, glavì : dušë, nožìce*), oblik relacijskog morfema I sg. ženskoga roda */un/*: *z mojûn sestrûn*. Interferiranje starijega relacijskoga morfema */i/* s novijim relacijskim morfemom */u/* u Lsg. imenica muškoga i srednjega roda: *na stolì, va gradì : na stolù, va gradù*. Uz iskonski morfem */i/* usustavljenost i novijih alomorfa *[e]* i *[a]* u NAVpl. imenica muškoga

roda: *stolì, nôže, klobukà*. Potpuna očuvanost paradigmi sa zasebnim relacijskim morfemima svih padeža. (Lukežić, Turk, 1998:149)

Prisutni su čakavski oblici glagola *biti* (*bin, biš, bi, bimo / bismo, bite / biste, bi*) za tvorbu kondicionala. U govoru Vrbnika nema ni aorista ni imperfekta. Nastavci u 3. l. prezenta su: *-u (rekù)* ili *-ju (dělaju)*. Infinitiv je u svim ikavsko-ekavskim govorima apokopiran. Zanimjekani oblici prezenta glagola *biti* neokrnjenoga su oblika i glase: *nisen (nis), nisi, ni; nismo, niste, nisu*, dok je oblik zanimjekanoga prezenta glagola imati glasi: *niman, nima, nimaš; nimamo, nimate, nimaju*. U govoru Vrbnika, završno /l/ je neizmijenjeno na dočetu osnovu u jednini muškoga roda pridjeva radnog: *òn je bìl, on je šèl*. Jezičnu značajku **grəd-/gr.* (*gren, greš...*) u prezentu u obliku okrnjene osnovu u značenju ići, kretati se također je potvrđena u govoru Vrbnika te njezin oblik glasi: *ren, reš, re, remo, reste: rèn dõma*. U govoru Vrbnika javlja se kod nekih glagola i skupina *jd* u prezentskoj osnovi: *obäjde, näjde*. Prezentska osnova glagola *moći*, u govoru Vrbnika, je rotacirana, odnosno u njoj je glas /ž/ zamijenjen s /r/: *mõren sèst, mõremo spät*.

Za govor Vrbnika karakteristično je i postojanje triju složenih zamjenica s pojačanim pokaznim značenjem (*oväjsti, täjsti, onäjsti*) te se umjesto posvojne zamjenice u ž.r. koristi genitiv zamjenice ona: *ovô je njê kùća, ovô je njê mat* (Lukežić, Turk 1998:133 – 134).

„Pridjevska se kategorija određenosti i neodređenosti u svim se govorima arhaično-konzervativnog tipa, a tako i u govoru Vrbnika, izriče i prozodijskim sredstvima: *gõrek-gõrkà, gõrkî-gõrkâ*“ (Lukežić, Turk 1998:169).

U govoru Vrbnika dolazi i do izostajanja sibilizacije u primjerima: *orihi su naràsli, na ruki nõsin ùru*.

6. O frazeologiji

Termin frazeologija potječe od dviju grčkih riječi *phrasis* – izraz i *lógos* – riječ, govor te uz taj termin vezujemo dva moguća značenja. Prvo značenje podrazumijeva „jezikoslovnu disciplinu, odnosno znanost koja unutar jednoga ili više jezika proučava jezične jedinice čvrste strukture (frazeme), dok se drugo odnosi na sveukupnost jezičnih jedinica jednoga jezičnog sustava koji su raspodijeljeni prema različitim kriterijima“ (Fink-Arsovski 2002:5; Kovačević 2012:3).

Frazeologija je jedna od mlađih jezikoslovnih disciplina. Razvila se unutar leksikologije, a kao zasebna disciplina počinje se razvijati u bivšem Sovjetskom Savezu. „Godine 1947. pionirskih radom Viktora Vladimiroviča Vinogradova *Osnovni tipovi frazeoloških jedinica u ruskom jeziku* frazeologija je uspostavljena kao samostalna disciplina i postoji usmjereno s leksikologijom“ (Kovačević 2012:3). Viktor Vladimirovič Vinogradov postao je tako utemeljiteljem slavenske frazeologije.

Unutar frazeologije valja razlikovati frazeologiju u užem smislu i frazeologiju u širem smislu. „U užem smislu frazeologija podrazumijeva neslobodne skupove riječi čiji se oblik ustalio u upotrebi te se reproducira u gotovom obliku. Frazeologija u širem smislu podrazumijeva frazeme za koje nije karakteristična potpuna desemantizacija, slikovitost, ekspresivnost i konotativno značenje“ (Kovačević 2006:2 – 3; Fink-Arsovski 2002:7).

U hrvatskoj se frazeologija počela razvijati sedamdesetih godina 20. stoljeća, i to ponajviše zahvaljujući Antici Menac i njezinom prvom radu frazeološke tematike u Hrvatskoj pod naslovom *O strukturi frazeologizama* (Fink-Arsovski 2002). „Autorica u radu određuje predmet istraživanja i osnovna obilježja promatrane jezične discipline udarajući temelje *zagrebačke frazeološke škole* koja je zaslužna za osamostaljenje frazeologije kao jezikoslovne discipline te razvoj i promicanje hrvatske frazeologije u svijetu“ (Kovačević 2012:4).

Značajan doprinos hrvatskoj frazeologiji dao je i Josip Matešić, autor prvog frazeološkog rječnika hrvatskog jezika iz 1982. godine pod naslovom *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* (Fink-Arsovski 2010:5).

Osim Antice Menac i Josipa Matešića, veliko ime hrvatske frazeologije je i Željka Fink-Arsovski, autorica prve hrvatske frazeološke monografije iz 2002. godine pod naslovom *Poredbena frazeologija: pogledi izvana i iznutra* (Fink-Arsovski 2002).

Frazeologijom se bavila i Marija Turk koja ističe kako je frazeologija „više od ostalih jezičnih područja povezana s tradicijom, poviješću i kulturom nekog naroda i tako može pružiti podatke o narodu iz kojeg je ponikla, o njegovim običajima, nazorima i sl.“ (Turk 1994: 38)

Interes za frazeologiju u Hrvatskoj značajno je porastao u posljednje dva desetljeća što je najbolje vidljivo kroz niz radova koji se bave frazeološkom problematikom. „Željka Fink-Arsovski osmislila je i u suradnji s Barbarom Kovačević i Anitom Hrnjak objavila 2010. godine *Bibliografiju hrvatske frazeologije*. Njome su obuhvaćeni svi radovi na frazeološke teme od 1970. godine do kraja 2009. godine“ (Kovačević 2012:5).

6.1. Osnovna frazeološka jedinica

Osnovna jedinica frazeologije je frazem (Samardžija 1998:93; Fink-Arsovski 2002:6; Menac 2007:10). „Tijekom sedamdesetih, osamdesetih i devedesetih godina 20. stoljeća pojavljuje se kod jezikoslovnih teoretičara i leksikografa veliki interes za temelju frazeološku jedinici koja je dobivala različite nazive“ (Kovačević 2012:6) Neki od ranijih naziva za frazem bili su *frazeologizam, idiom, idiomatski fraza, ustaljeni izraz, ustaljena kolokacija, okamenjeni izraz*. Razvojem frazeologije u Hrvatskoj osnovna frazeološka jedinica i u nas dobiva različite nazive od kojih su prevladavali *frazeologizam* i

frazem. Danas se koristi termin frazem „koji je tvorbeno nastao po uzoru na druge jezikoslovne nazive osnovnih jedinica jezičnog sustava (npr. morfem, fonem, leksem) (Kovačević 2012:7 – 8; Turk 1994:37).

„Frazem se sastoji od najmanje dviju sastavnica, odnosno od dviju autosemantičkih ili od kombinacije autosemantične i sinsematične riječi koje karakterizira cjelovitost i čvrsta struktura“ (Fink-Arsovski 2002:7). Sam frazem ne formira se u govornom procesu, već se kao „zapamćena, usvojena ili naučena (ako se radi o stranom jeziku) cjelina uključuje u diskurs, pa se stoga može govoriti o njegovoj *ustaljenosti* odnosno *reproduktivnosti*“ (Fink-Arsovski 2002:7). Frazem tako postaje dio rečeničnog ustrojstva te obavlja u rečenici sintaktičku funkciju ili se koristi kao zasebna cjelina odnosno rečenica (Fink-Arsovski 2002:6).

Za frazeme je karakteristična i desemantizacija. Desemantizacija ili semantička preoblika zahvaća sve ili dio sastavnica frazema, stoga valja razlikovati potpunu i djelomičnu desemantizaciju. Potpuna desemantizacija javlja se kada su sve komponente frazema semantički preoblikovane tj. izgubile su svoje primarno značenje, a pri određivanju značenja frazema ne koristi se niti jedna frazeološka sastavnica. Kod djelomične desemantizacije samo je dio komponenti frazema izgubio prvotno leksičko značenje, a pri definiranju frazema najčešće se upotrebljavaju i nedeseantizirane komponente (Fink-Arsovski 2002: 6 –7).

„Frazemi se mogu analizirati s različitih aspekata, no tri su osnovna oblika frazeološke analize: semantički, sintaktički i strukturni. Semantička se analiza bavi frazeološkim značenjem, načinom njegova formiranja, motiviranošću, porijeklom frazema itd., sintaktička se odnosi na uključivanje frazema u rečenično ustrojstvo, na određivanje njegove funkcije, dok se strukturna bavi čisto formalnom stranom: opsegom frazema, leksičkim sastavom i određivanjem sintaktički glavne (noseće) komponente“ (Fink-Arsovski 2002:8).

S obzirom na opseg frazema, većina se frazeologa opredijelila za trostupanjku podjelu: fonetska riječ, frazemska sintagma i frazem sa strukturom

rečenice. „Opsegom najmanja jedinica je fonetska riječ. To je frazem koji se najčešće sastoji od jedne autosemantične jedinice i jedne (ili više) sinsemantičkih riječi, pri čemu je najvažnije da taj strukturni tip čini jednu akcenatsku cjelinu (Fink-Arsovski 2002:8). Najveći se dio fonetskih riječi sastoji od imenica i prijedloga, zatim od imenica i čestica te od čestica, prijedloga i imenica. Skup riječi „sastoji se od najmanje dviju autosemantičkih riječi s najmanje dvjema akcenatskim cjelinama“ (Fink-Arsovski 2002:8). Razlikujemo zavisni i nezavisni skup riječi. Zavisni se skup riječi prema sintaktički zavisnoj glavnoj riječi dijeli na imeničke ili supstativne, glagolske ili verbalne te pridjevske ili adjektivne. Nezavisni skupovi riječi zastupljeni su manjim brojem frazema čije sastavnice nisu u gramatički zavisnom odnosu. Frazemi sa strukturom rečenice brojna su strukturna kategorija. Oni mogu u svom sastavu imati oba glavna rečenična dijela, mogu biti krnje rečenice, složene rečenice ili zavisne (Fink-Arsovski 2002: 8). Kovačević također ističe kako frazemska rečenica „može biti uključena u drugu rečenicu ili širi konteksta, a može i samostalno stajati“ (Kovačević 2012:58).

6.2. Strukturna analiza frazema

Poredbeni frazemi predstavljaju poseban strukturni tip frazema koji vrlo često susrećemo u mnogim jezicima. Njih valja razlikovati od poredbe ili komparacije kao stilske figure. „Poredbe ili komparacije obogaćuju stil, čine ga življim, plastičnijim, slikovitijim, ugodnijim za slušanje ili čitkijim “ (Fink-Arsovski 2002:10). Članovi poredbe moraju imati barem jedno zajedničko svojstvo tj. jedan zajednički sem, da bi poredba bila uopće moguća i razumljiva. „Dobivši statut ustaljenih izraza, poredbe su prešle u frazeološki fond u kojem se izdvajaju kao jedan njegov strukturni tip, kao poredbena frazeologija, tj ukupnost poredbenih frazema“ (Fink-Arsovski 2002:11). Poredbeni frazemi se od poredbe razlikuju svojom ustaljenom upotrebom i cjelovitošću (Fink-Arsovski 2002:10-11).

Postoje dva osnovna strukturna tipa poredbenih frazema: *dvodijelni* i *trodijelni*. „Trodiyelna struktura A + B + C pretpostavlja komponentu koja se uspoređuje (A-dio), poredbeni veznik (B-dio) i komponentu s kojom se uspoređuje, odnosno komponente koju se stavlja u odnos s A-dijelom (C-dio)“ (Fink-Arsovski 2002: 12). U poredbenim frazemima trodijelne strukture A-dio može biti izražen imenicom, pridjevom, zamjenicom, glagolom ili prilogom. „Dvodijelni se poredbeni frazemi sastoje samo od B-dijela i C-dijela te je u njima izostavljen dio koji se uspoređuje“ (Fink-Arsovski 2002: 12). U velikoj se većini poredbenih frazema pojavljuje poredbeni veznik *kao*, iako se on ponekad zamjenjuje s veznikom *poput*.“

6.2.1. Trodijelni poredbeni frazemi

„Trodiyelni poredbeni frazemi najčešće imaju strukturu frazemske sintagme ili rečeničnu strukturu“ (Fink-Arsovski 2002:12). Poredbeni frazemi sa strukturom sintagme mogu biti glagolski, pridjevski, priložni, imenički i zamjenički. Trodijelni poredbeni frazemi sa strukturom rečenice mogu biti dvodijelne rečenice, rečenice s neizrečenim (skrivenim) subjektom, eliptične rečenice, složene rečenice i zavisne rečenice (Kovačević 2012:58-62).

6.2.2. Dvodijelni poredbeni frazemi

„Dvodijelni poredbeni frazemi mogu biti izraženi fonetskom riječju ili skupom riječi“ (Fink-Arsovski 2002:20). Ukoliko su izraženi fonetskom riječju, možemo ih podijeliti na imeničke frazeme i pridjevske frazeme. Dvodijelni poredbeni frazemi sa strukturom skupa riječi mogu biti imenički, priložni i numerički.

7. Dosadašnja istraživanja čakavske frazeologije

„Dijalektna se frazeologija bavi prikupljanjem frazema koji se koriste u mjesnim govorima, dijalektima i narječjima. Glavna funkcija dijalektalne frazeologije je upotpunjavanje dijalektoloških podataka i prikaz specifičnosti frazeološkoga korpusa mjesnih govora. U hrvatskoj dijalektalnoj frazeologiji nalazimo internacionalne frazeme, frazeme karakteristične za cijeli hrvatski jezični sustav te frazeme karakteristične za jedan njegov dio. Dijalektna frazeologija u najvećoj mjeri pridonosi očuvanju leksičkoga sustava pojedinoga govora, tj. oživljavanju i bilježenju elemenata njegova pasivnog leksika. Unutar frazema prisutan je leksički materijal čija je funkcija nošenje informacija i fonološkim, morfološkim te sintaktičkim karakteristikama određenog mjesnog govora“ (Malnar Jurišić 2015:7)

Autorica prvog objavljenog rada iz hrvatske dijalektalne frazeologije je Jela Maresić s radom *Iz frazeologije govora Podravske Sesveta* (1994). Od triju hrvatskih narječja, najbolje je istražena frazeologija kajkavskih i čakavskih govora, a najslabije je istražena frazeologija štokavskih govora.

Frazeologija čakavskih govora iznimno je bogata, a u posljednjih nekoliko godina objavljeno je više radova iz područja čakavske frazeologije. Prikupljanje frazeološke građe iznimno je važno i dragocjeno zbog toga što se na taj način čuva jezično blago promatranog govora te se dobivaju dragocjeni podatci o fonološkim i morfološkim značajkama promatranog govora.

Teorijskim djelom čakavske frazeologije bavila se Sanja Bogović u članku *Frazeologija u čakavskim dijalektološkim rječnicima* (1997) te Sanja Vulić u člancima *Frazemi u rječnicima izvornih čakavskih govora* (1999) i *Leksikografska obradba frazema u budućem velikom sintetskom rječniku izvornih čakavskih govora* (2003). Frazeologijom ikavsko-ekavskih čakavskih govora bavile su se Sanja Bogović u člancima *Frazeologija grobničkih govora* (1996), *Frazeologija ikavsko-ekavskoga mjesnoga govora Drage* (1999), Marija Turk u

djelima *Frazeologija krčkih govora* (1998), *Prilog proučavanju čakavske frazeologije (na građi iz krčkih govora)* (1997) te Mihaela Matešić u djelima *Frazeologija mjesnoga govora Vrbovskoga* (2007), Frazemima u ikavskim čakavskim govorima pozabavile su se Antica Menac i Mira Menac-Mihalić u djelima *Frazeologija suvremenih bračkih čakavskih pjesnika* (1998) te *Frazeologija splitskoga govora s rječnicima* (2011). Frazeologijom ekavskih čakavskih govora bavila se Silvana Vranić u djelu *Iz kostrenske frazeologije* (2005). Ekavskom frazeologijom pozabavile su se i Marija Barišić u djelu *Frazeologija mjesnoga govora Krcula* te Ivana Nežić u djelu *Romanizmi u frazemima južnih labinskih govora* (2010).

8. Strukturna analiza poredbenih frazema u mjesnom govoru Vrbnika

8.1. Trodijelni poredbeni frazemi

U mjesnom govoru Vrbnika zabilježeno je pet podtipova trodijelnih poredbenih frazema sa strukturom frazemske sintagme, a to su glagolski, priložni, zamjenički, imenički i pridjevski. Kod poredbenih frazema u mjesnom govoru Vrbnika pojavljuje se veznik *ko*.

8.1.1. Glagolski frazemi

- 1) **Glagol + poredbeni veznik + imenica:** bät se *kogà*, *česà* ko ognà; bīt ko strāšilo; bīt ko trubīlo; bŭjīt ko osəl; cīktat ko zmīja; ćakulāt ko papagāj; dèlat ko blāgo; dèlat ko cŕnac; dèlat ko čřv; dèlat ko kōń; dèlat ko mrāv; dèlat ko osəl; držāt se ko pŭra; hodīt ko pès za *nikìn*; jīst ko prasēc; jīst ko tičica; kantāt ko svrāka; kāšjat ko pès; lagāt ko pès; lājat ko pès; ležāt ko telica; mlīt ko melinēc; mlīst *kogà* ko krāvu; mŭčit se ko blāgo; nalokāt se ko prasēc; oskŭst *kogà* ko kōkoš; pāst ko snöp; pīt ko smŭk; plākat ko bēna; pročitat ko knīgu *kogà*; pŭšit ko Tŭrčīn; rēžāt ko pès; smèt se ko trubīlo; spāt ko cök; spāt ko tōp; sprāvjat se ko nevěstica; speštāt *kogà* ko oslā; šepurīt se ko petēh; šopāt ko pŭrana *kogà*; tēc ko zēc; trēst se ko prŭt; trēst se ko šība; tŭlīt ko osəl; uvrīdīt se ko osəl; vlīc se ko pēlž; zaletāt se ko čelā; zavijāt ko vŭk; živīt ko bēg; živīt ko cār
- 2) **Glagol + poredbeni veznik + prijedlog + imenica:** bīt ko na iglāh; hodīt ko po jājih; odgovorīt ko z tōpa; pādat ko z keblā

- 3) **Glagol + poredbeni veznik + pridjev:** bīžāt ko mūnen; ćakulāt ko navijèn; držāt se ko pòsran; hodīt ko pjàn; mučāt ko zalivèn; ostāt ko opàren; prīt ko narûčen; spāt ko zàklān
- 4) **Glagol + poredbeni veznik + pridjev + imenica:** bīt ko ćorava kòkoš; bīt ko opàrena kòkoš; smèt se ko mālo dītè; stāt ko pòsrana kòkoš
- 5) **Glagol + poredbeni veznik + imenica + pridjev+ prijedlog + imenica:** hodīt ko pès pùšćen z lānca
- 6) **Glagol + poredbeni veznik + prijedlog + pridjev (zamjenica) + imenica:** ćuvāt ko pod staklènin zvònōn *kogà*; pasāt mīmo *ćegà* ko mīmo tūrskoga grōbja
- 7) **Glagol + poredbeni veznik + imenica + prijedlog + imenica:** bīt ko bēcva bez dnā; bīt ko mūha bez glāvī; bīt ko rība va mōru; bīžāt ko vrāg od tāmjana; ćuvāt *kogà*, *ćâ* ko òci va glāvī; gjèdat ko miš z posīj; gjèdat ko žāba va jāja; hodīt ko mūha bez glāvī; hodīt ko prasēc na korīto; kūpāt se ko rība va vodi; pačīt ko trn va òku; zaletāt se ko petèh za kokošāmi; živīt ko búbreg va lõju; živīt ko pès na lāncu; živīt ko prst i nõhet
- 8) **Glagol + poredbeni veznik + imenica + prijedlog + pridjev + imenica:** gjèdat ko tèle va šāra vrāta; hodīt ko māska oko tèple kāsè
- 9) **Glagol + poredbeni veznik + imenica + imenica u genitivu + prijedlog + imenica:** ćuvāt (držāt) *kogà* ko kàp vodi na dlānu
- 10) **Glagol + imenica + poredbeni veznik + imenica:** imīt bēcī (novaca) ko žāba dlāk; imīt obrāz ko poplāt; imīt šōldi ko blāta; imīt zajjik ko lopātu
- 11) **Glagol + pridjev + imenica + poredbeni veznik + imenica + imenica:** imīt dļg zajjik ko krāva rēp

12) Glagol + poredbeni veznik + dvije imenice vezane veznikom i: bīt ko dān i nôc; bīt ko p̄rst i nõhet; žīvīt ko p̄s i mǎška; žīvīt ko p̄rst i nõhet

13) Glagol + poredbeni veznik + imenice (poimeničeni pridjev) + infinitiv: znāt ko vòdu p̄t

14) Glagol + imenica + poredbeni veznik + pridjev + imenica: imīt ručice ko kokôšje nožice

8.1.2. Pridjevski frazemi

1) Pridjev (glagolski pridjev) + poredbeni veznik + imenica: bēdast ko bīk; bēdast ko nôc; bēdast ko osěl; bēl ko mlīkò; bēl ko sīr; bēl ko snīg; bēl ko šenēc; blēd ko k̄rpa (sm̄rt); blēd ko zīd; b̄rz ko mētak; b̄rz ko šajēta; b̄rz ko zēc; čevjēn ko jābelko; čevjēn ko pomidôr; čevjēn ko rāk; čīst ko sūza; čr̄n ko Cigān; čr̄n ko ūgjen; čr̄n ko vrāg; debēl ko bēčva; debēl ko krāva; debēl ko prasēc; dōber ko ānjelić; dōber ko bŭbica; dōber ko krŭh; dōsaden ko glīsta; dōsaden ko mŭha; dōsaden ko šenēc; glŭh ko tōp; gōrek ko žŭc; gr̄d ko nôc; gr̄d ko p̄s; hlap̄līv ko prasēc; jāden ko blāgo; jāden ko rīs; jāk ko bīk; jāk ko kōn; jāk ko medvīd; jāk ko želēzo; jŭšt ko ūrica; kīsel ko ocēt; lāčen ko p̄s; lēgek ko però; lēn ko osěl; līp ko pŭst; līp ko rōžica; līp ko slīka; māl ko mrāv; māl ko postolić; mōker ko mīš; mršāv ko glīsta; mršāv ko kŭmar; nāgēl ko fuminānt; nāždrit ko prasēc; obl̄čēn ko mesopŭst; obl̄čēn ko strāšilo; òšter ko brītva; òšter ko nôž; plāh ko mīš; pjān ko bēčva; pjān ko čēp; pjān ko dēva; pjān ko lētva; pjān ko prasēc; pjān ko smŭk; pŭn ko brōd; rāven ko dēska; sīv ko gōlub; sīv ko mīš; slādek ko cŭkar; smōtan ko sājla; smrdjīv ko kŭga; smrdjīv ko prasēc; smrdjīv ko tvôr; smŭčen ko kōkoš; sp̄r ko pŭž; stār ko papŭča; stār ko postōl; stār ko užānca; strašjīv ko sīrna; strašjīv ko zēc; sŭh ko bakalār; sŭh ko komārac; sŭh ko kōst; sŭh

ko slàma; šegâv ko lisìca; škûr ko piñàta; špičast ko tñn; špòrek ko prasèc; tènek ko vertenò; teplò ko sênce; tèžek ko bêt; trūdên ko blâgo; trūdên ko kòn; trūdên ko osèl; trūdên ko pès; tvŕd ko kàmik; tvŕd ko orìh; tvŕd ko želèzo; tvrdoglâv ko blâgo; tvrdoglâv ko osèl; velìk ko gorà; velìk ko zvoník; vrìdên ko čřv; zdrâv ko drên; žējên ko pès; žèlto ko sênce; žèlto ko zlâto

2) Pridjev + poredbeni veznik + pridjev + imenica: siromâšen ko crkvêni mš; skûpo ko sùho zlâto; škûr ko škûra nôc

3) Pridjev + poredbeni veznik + imenica + prijedlog + imenica: stâr ko fit od kùce

8.1.3. Priložni frazemi

1) Prilog + poredbeni veznik + imenica: cáro ko dân

2) Prilog + poredbeni veznik + prijedlog + imenica: drìto ko po špâgi; škûro ko va grobù; teplò ko va peklü

8.1.4. Imenički frazemi

1) Imenica + poredbeni veznik + imenica: glâvâ ko bëčva; vlâsi ko slâma; vlâsi ko vèlna

8.1.5. Zamjениčki frazemi

1) Zamjenica + poredbeni veznik + imenica: sâm ko cùk; sâm ko pès

8.2. Trodijelni poredbeni frazemi s rečeničnom strukturom

Među trodijelnim poredbenim frazemima s rečeničnom strukturom u govoru Vrbnika utvrđeno je tri podtipa: rečenice s neizrečenim (skrivenim) subjektom, složene rečenice i zavisno složene rečenice.

8.2.1. Rečenice s neizrečenim (skrivenim) subjektom: grê *komû* čâ ko po lõju; ko da je *kî* svû pãmet svîta popîl; ko da je *kî* va zemjû propâl; ko da je *kî* z črišnje pâl; ko da je *kî* z nëba pâl; ko da mlâti prãznu slãmu; kakò da oslû govorîn; ko da zidû govorîn; mễje *kî* ko broštulîn

8.2.2. Složene rečenice: držât se ko da je pãlica v rîti *komû*; tancât kako drûgi sopề

8.2.3. Zavisne rečenice: kako Bog zapovida; ko da je krãva *kogã* polizãla (oblizãla); ko da je mãška zajîk pojãla *komû*; ko da *kî* imã črvî v rît; ko da nisû sve ôfce na brojû *komû*; ko da je *kî* svû pãmet svîta popîl; ko da je glãvã na cokû *komě*; ko da je šajëta opãlîla; ko da sidî na ûših

8.3. Dvodijelni poredbeni frazemi

Dvodijelni strukturni tip izražen je fonetskom riječju ili skupom riječi (Fink-Arsovski 2002: 19).

8.3.1. Dvodijelni poredbeni frazemi sa strukturom fonetske riječi

U mjesnome govoru Vrbnika potvrđen je jedan tip dvodijelnih poredbenih frazema sa strukturom fonetske riječi, a to je imenički frazem.

8.3.1.1. Imenički frazemi

- 1) **Poredbeni veznik + imenica:** ko bôg; ko fūrija; ko štrîga
- 2) **Poredbeni veznik + prijedlog + imenica:** ko va meglî

8.3.2. Dvodijelni poredbeni frazemi sa strukturom frazemske sintagme

8.3.2.1. Imenički frazemi

- 1) **Poredbeni veznik + (glagolski) pridjev + imenica:** ko crkvêni miš; ko ćorava kôkoš; ko drvêna Marija; ko krèpana mășka; ko prâvi čovik; ko stâra bāba; ko stâri jarèc
- 2) **Poredbeni veznik + prijedlog + pridjev + imenica:** ko z vèdra nēba
- 3) **Poredbeni veznik + imenica + prijedlog + imenica:** ko kôkoš na jājih; ko mūha bez glāvî; ko pès i mășka
- 4) **Poredbeni veznik + prijedlog + imenica + prijedlog + imenica:** ko z pŕston va rît

9. Zaključak

U ovom diplomskom radu prikazana je strukturna analiza poredbenih frazema u mjesnom govoru Vrbnika. Terenskim istraživanjem koje se temeljilo na ciljanom upitniku i na spontanom bilježenju prikupljeno je i potvrđeno 259 poredbenih frazema.

Strukturna je analiza poredbenih frazema u mjesnom govoru Vrbnika provedena prema klasifikaciji Željke Fink-Arsovski u knjizi *Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra* (Fink-Arsovski 2002), a kod trodijelnih frazema sa strukturom rečenice, analiza je upotpunjena klasifikacijom Barbare Kovačević u knjizi *Hrvatski frazemi od glave do pete* (Kovačević 2012). Prikupljeni frazemi s obzirom na strukturu podijeljeni su na trodijelni strukturni tip i dvodijelni strukturni tip. Unutar trodijelnog strukturnog tipa u mjesnom govoru Vrbnika zabilježeni su frazemi sa strukturom skupova riječi i rečenice, a unutar dvodijelnog strukturnog tipa frazemi izraženi fonetskom riječju i skupom riječi. U manjoj mjeri zabilježeni su rečnični frazemi među kojima prevladavaju složene rečenice. Analizom je utvrđeno da su najzastupljeniji strukturni tip frazemi sa strukturom skupova riječi među kojima su najbrojniji pridjevski poredbeni frazemi sa strukturom *pridjev + poredbeni veznik + imenica*, a brojčano ih slijede glagolski poredbeni frazemi sa strukturom *glagol + poredbeni veznik + imenica*. Iz provedene analize možemo potvrditi činjenicu da su poredbeni frazemi najprošireniji i najzastupljeniji oblici frazema.

Svi poredbeni frazemi koji su prikupljeni i analizirani u ovom diplomskom radu pokazuju i čuvaju jezično blago Vrbnika, ali i njemu pridruženih sela Garice, Risike i Kampilja. U govoru Vrbnika, osim poredbenih frazema koji su prikazani u ovom radu, zastupljeni su i drugi tipovi frazema, stoga bi bilo zanimljivo i dragocjeno da se zabilježe i istraže kako bi i oni mogli svjedočiti o jezičnom bogatstvu ovog kraja, ali i cjelokupnog otoka Krka.

8. Popis literature

Bašić, Martina, Kovačević, Barbara (2012), *Crikvenički poredbeni frazemi i njihovi ekvivalenti u hrvatskom jezičnom standardu*, Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, knjiga 38/2, str 357 – 384

Bogović, Sanja (1996), *Frazeologija grobničkih govora*, Grobnički zbornik, 4, Rijeka

Bogović, Sanja (1997), *Frazeologija u čakavskim dijalektološkim rječnicima*, Fluminensia, br. 1-2, Rijeka

Bogović, Sanja (1999), *Frazeologija ikavsko-ekavskoga mjesnoga govora Drage*, Fluminensia, br. 1-2, Rijeka

Bozanić, Anton (2011), *Vrbnik – povijesne mijene i dnevna župa*, AKD, Zagreb

Bradanović, Marijan (2015), *Vrbnik – grad, ljudi i spomenici*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb

Fink-Arsovski, Željka (2002), *Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra*, FF press, Zagreb

Fink-Arsovski, Željka, Kovačević, Barbara, Hrnjak, Anita (2010), *Bibliografija hrvatske frazeologije i popis frazema analiziranih u znanstvenim i stručnim radovima*, Knjigra, Zagreb

Kovačević, Barbara (2012), *Hrvatski frazemi od glave do pete*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb

Lukežić, Iva (1990), *Čakavski ikavsko-ekavski dijalekt*, Izdavački centar Rijeka, Rijeka

Malnar Jurišić, Marija (2015) „O frazeološkim istraživanjima u hrvatskoj dijalektologiji“. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. *Filologija* (53,1), 1–8.

- Maresić, Jela (1994), *Iz frazeologije govora Podravske Sesvete*, Fluminensia, br. 1-2, Rijeka
- Matešić, Mihaela (2006), *Frazeologija mjesnoga govora Vrbovskoga*, Fluminensia, br. 2, Rijeka
- Malecki, Mieczyslaw (1963), *O podjeli krčkih govora*, Filologija 4, Zagreb, str. 223 – 242.
- Menac, Antica (2007), *Hrvatska frazeologija*, Knjigra, Zagreb
- Menac, Antica, Menac-Mihalić, Mira (1998), *Frazeologija suvremenih bračkih čakavskih pjesnika*, Riječki filološki dani, 2, Rijeka
- Menac-Mihalić, Mira, Menac, Antica (2011), *Frazeologija splitskoga govora s rječnicima*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb
- Meyer, H., Karl (1996) *Čakavština otoka Krka*, Izdavački centar Rijeka, Rijeka
- Milčetić, Ivan (1895) *Čakavština kvarnerskih otoka*, RAD 121, str. 92 – 132.
- Moguš, Milan (1977), *Čakavsko narječje. Fonologija*, Školska knjiga, Zagreb
- Nežić, Ivana (2010), *Romanizmi u frazemima južnih labinskih govora*, Riječki filološki dani, 8, Rijeka
- Turk, Marija (1994), *Naznake o podrijetlu frazema*, Fluminensia, br. 1-2, Rijeka
- Turk, Marija (1997), *Prilog proučavanju čakavske frazeologije (na građi iz krčkih govora)*, Suvremena lingvistika, 1-2, br. 43-44, Zagreb
- Turk, Marija (1998), *Frazeologija krčkih govora*, u knjizi: Lukežić, Iva, Turk, Marija, Govori otoka Krka, Libellus, Crikvenica
- Vranić, Silvana (2005), *Iz kostrenske frazeologije, Život, kultura i povijest Kostrene*, Zbornik Katedre Čakavskoga sabora Kostrena, Kostrena
- Vulić, Sanja (1999), *Frazemi u rječnicima izvornih čakavskih govora*, Čakavska rič, XXVII, br. 1, Split

Vulić, Sanja (2003), *Leksikografska obradba frazema u budućem velikom sintetskom rječniku izvornih čakavskih govora*, Fluminensia, br. 1, Rijeka

Internetski izvori

Baza frazema hrvatskoga jezika <http://frazemi.ihjj.hr/>

Općina Vrbnik <http://www.opcina-vrbnik.hr/> (Pristupljeno 20.7.2022.)

Program ukupnog razvoja Općine Vrbnik 2015. – 2020. <https://vrbnik.hr/wp-content/uploads/2018/03/PUR-Vrbnik.pdf> (Pristupljeno 20.8.2022.)

Turistička zajednica Općine Vrbnik <https://vrbnik.hr/hr/> (Pristupljeno 20.7.2022.)

10. Prilozi

10.1. Popis ovjerenih poredbenih frazema u mjesnome govoru Vrbnika

bät se *kogä*, *česä* ko *ognä* – jako se bojati *koga*, *čega*, izbjegavati *koga*, *što*,
kloniti se *koga*, *čega*

bëdast ko *bïk* – jako glup

bëdast ko *nôc* – jako glup

bëdast ko *osël* – jako glup

bël ko *mlïkò* – izrazito bijele boje

bël ko *sïr* – izrazito bijele boje

bël ko *snïg* – izrazito bijele boje

bël ko *šenëc* – izglednjeo, mršav

bït ko *bëčva* bez *dnä* – biti izjelica, biti proždrt

bït ko *ćorava kòkoš* – slabo vidjeti, slabo primjećivati

bït ko *dân* i *nôc* – u najvećem stupnju, u velikoj mjeri razlikovati se itd.

bït ko na *igläh* – biti nervozan (nestrpljiv, nemiran)

bït ko *müha* bez *glävï* – 'smeteno, smušeno, nasumce, nepromišljeno,
bezglavo, bez plana

bït ko *opärena kòkoš* – jadno, tužno izgledati

bït ko *přst* i *nöhët* – biti nerazdruživ s *kim*, biti uvijek zajedno, biti u
prijateljstvu (vrlo bliskoj vezi) <s kim>

bït ko *rïba* va *möru* – dobro se snalaziti, osjećati

bït ko *sträšilo* – ružno izgledati

bït ko *trubïlo* – biti glup

bīžàt ko mûnen – izbjegavati *koga*, što na sve moguće načine, kloniti se *koga*,
čega

bīžàt ko vrâg od tàmjana – izbjegavati *koga*, što na sve moguće načine, kloniti
se *koga*, *čega*

blêd ko kîřpa (smřt) – vrlo blijed /od straha, nelagode, bolesti/

blêd ko zîd – vrlo blijed

břz ko mêtak – vrlo brz

břz ko zêc – jako brz

břz ko šajëta – jako brz

būjît ko osël – jako iznenađen

cîktat ko zmîja – bijesno govoriti kroz zube

čevjên ko jâbelko – rumen u licu, sa zdravom bojom lica

čevjên ko pomidôr – crven od stida ili neugodnosti

čevjên ko rāk – rumen u licu, sa zdravom bojom lica

čîst ko sûza – 1. čist, bez nepoželjnih primjesa /o vinu, rakiji itd./; 2. potpuno
čist, bez zrnca prašine; 3. visokih moralnih kvaliteta, častan, neporočan;
oslobođen krivnje; 4. besprijekoran, odlično izveden, koji je bez greške /o
predmetu/

čřn ko Cigân – tamnopus

čřn ko ùgjen – tamnopus

čřn ko vrâg – tamnopus

čūvât (držât) *kogà* ko kâp vodi na dlânu – nježno voljeti *koga*, biti pažljiv
(dobar, nježan) prema *komu*, pažljivo čuvati *koga*, čuvati kao najveću
dragocjenost *koga*

čūvət *kogà*, *čâ* ko òči va glāvì – brižljivo (pažljivo) čuvati *koga*, *što*, s osobitom se pažnjom odnositi prema *komu*, prema *čemu*

čūvət ko pod staklènin zvònōn *kogà* – pretjerano brižno čuvati (nadgledati) *koga*, pretjerano paziti na *koga*

ćakulət ko navijèn – neprestano (previše, bez prestanka) govoriti

ćakulət ko papagâj – neprestano (previše, bez prestanka) govoriti

ćâro ko dân – 'potpuno jasno, nedvojbeno'

debèl ko bēčva – jako debeo

debèl ko kràva – jako debeo

debèl ko prasèc – jako debeo

dèlat ko blâgo – naporno i mnogo raditi /ob. o teškim fizičkim poslovima/

dèlat ko cŕnac – naporno i mnogo raditi /ob. o teškim fizičkim poslovima/

dèlat ko čŕv – marljivo (neumorno, ustrajno) raditi

dèlat ko kòn – naporno i mnogo raditi /ob. o teškim fizičkim poslovima/

dèlat ko mrâv – marljivo raditi, biti jako vrijedan, radišan

dèlat ko osèl – naporno i mnogo raditi /ob. o teškim fizičkim poslovima/

döber ko ânelić – jako dobar /o osobi/

döber ko bübica – vrlo dobar, dobrodušan, dobra srca, izuzetne dobrote /o osobi/

döber ko krüh – vrlo dobar, dobrodušan, dobra srca, izuzetne dobrote /o osobi/

dösaden ko glîsta – jako dosadan

dösaden ko müha – nepodnošljivo dosadan (nametljiv)

dösaden ko šenèc – jako dosadan

drìto ko po špâgi – gladko, lako, bez problema, kako je zamišljeno

držät se ko da je pälica v rìti *komü*– drži se ukočeno tko

držät se ko pösran – drži se ukočeno tko

držät se ko püra – držati se uvrijeđeno

gjädat ko mïš z posîj – pospano gledati

gjädat ko tële va šâra vrâta – blenuti, tupo gledati , gledati bez razumijevanja

gjädat ko žäba va jâja – pomno paziti na svoje

glävâ ko bëčva – 1. imati puno briga; 2. imati glavobolju

glüh ko töp – sasvim gluh

görek ko žûč – jako težak, jedva podnošljiv

grê *komû* čâ ko po lõju – ide (napreduje) odlično (bez problema, bez poteškoća, bez smetnji) <*komu*> *što*

grđ ko nôć – veoma ružan

grđ ko pës – jako ružan

hlapîv ko prasëc – jako gladan

hodit ko mäška oko tëple kâše – okolišati, oklijevati, ne usuđivati se prići, oprezno postupati, izbjegavati razgovor

hodit ko müha bez glävï – ponašati se rastreseno, smušeno

hodit ko pës püšćen z lânca – ponašati se rastreseno, smušeno

hodit ko pës za *nikìn* – pratiti u stopu *koga*

hodit ko pjän – lelujati

hodit ko po jâjih – hodati (kretati) se oprezno

hodit ko prasëc na korïto – gurati se, ne uzmicati se

imìt bèçi (novaca) ko žàba dlàk – biti siromašan
imìt dĭg zajĭk ko kràva rĕp – mnogo (previše) govoriti, biti brbljav
imìt obràz ko poplàt – biti debelokožac, biti bezobrazan, nemati stida
imìt ručice ko kokôšje nožice – biti jako mršav
imìt šòldi ko blàta – imati mnogo novca, u izobilju, u ogromnoj količini
imìt zajĭk ko lopàtu – mnogo (previše) govoriti, biti brbljav
jâden ko blâgo – jako ljut
jâden ko rĭs – jako ljut
jâk ko bĭk – vrlo snažan, jak, izdržljiv
jâk ko kòn – vrlo snažan, jak, izdržljiv
jâk ko medvĭd – vrlo snažan, jak, izdržljiv
jâk ko želèzo – vrlo snažan, jak, izdržljiv
jĭst ko prasĕc – neuredno jesti, zamazati se pri jelu
jĭst ko tičica – malo jesti
jûšt ko ùrica – točan, na vrijeme
kakò Bòg zapovĭda – dobro, kako treba (priliči), kako je red, kako se očekuje
kakò da oslù govorĭn – uzaludno govoriti
kakò da zidù govorĭn – uzaludno govoriti
kakò prâvi čovĭk – normalno
kantât ko svràka – ružno pjevati
kâšjat ko pĕs – jako kašljati
kĭsel ko ocĕt – odviše gorak
ko bòg – 1) odlično, izvrsno; 2) odličan, izvrsan
ko crkvĕni mĭš – posve siromašan, ubog, bez sredstava za život
ko còrava kòkoš – naići na nešto, naći što potpuno slučajno, neplanirano
ko drvĕna Marija – ukočeno, nepokretno, usiljeno, apatično, bez ikakve reakcije [držati se, sjediti i sl.]

ko da *kî* imà črvî v rît – biti nemiran
ko da je glāvà na cokù *komè* – biti prestrašen
ko da je kràva *kogà* polìzàla (oblìzàla) – imati zalizanu kosu
ko da je màška zajìk pojàla *komù* – ostati bez riječi
ko da mlâti prâznu slàmu – besmisleno
ko da nisû sve ôfce na brojû *komù* – nije tko pri zdravoj pameti, nije normalan, nije pametan, nije pri sebi
ko da je *kî* svû pàmet svîta popìl – kao da je najpametniji *tko*, suviše je bahat (umišljen) *tko*
ko da je šajèta opālìla – iznenada
ko da je *kî* va zemjù propâl – nestao je, izgubio se, više se ništa ne zna o njemu
ko da je *kî* z črišnje pâl – iznenađen, smeten, zbunjen, zapanjen, zabezeknut
ko da je *kî* z nèba pâl – iznenađen, smeten, zbunjen, zapanjen, zabezeknut
ko da sidî na ûših – ne želi čuti
ko da zidù govorîn – namjerno se oglušio *tko*, namjerno ne čuje *tko*, pravi se da ne čuje *tko*
ko fûrija – naglo (velikom brzinom) i vrlo ljutito [uletjeti, izletjeti i sl.]
ko kòkoš na jâjih – 1. biti stalno na istome mjestu; 2. posesivno čuvati što
ko krèpana màška – bezvoljan
ko mùha bez glāvì – smeteno, smušeno, nasumce, nepromišljeno, bezglavo, bez plana [juriti, letjeti i sl.]
ko pès i màška – živjeti u svađi
ko prâvi čovìk – biti normalan
ko stâra bàba – previše znatiželjan
ko stâri jarèc – pokvareni starac
ko štrîga – zločesto, ružno [izgledati i sl.]
ko va meglì - jako tamno
ko z p̄rston va rît – promašiti cilj
ko z vèdra nèba – iznenada, neočekivano

kûpät se ko rîba va vodi - snalažljivost
 lâčen ko pès – jako gladan, izgladnio
 lagät ko pès – puno lagati
 läjat ko pès – mnogo i nepotrebno (uzaludno) govoriti
 lègek ko però – male (zanemarive) težine, vrlo lagan
 lèn ko osèl – veoma lijn
 ležät ko telïca – besposličariti
 lîp ko pûst – ružan, neuredan
 lîp ko rôžica – izrazito lijep (zgodan), naočit
 lîp ko slïka – izrazito lijep (zgodan), naočit
 lîp ko pûst – ružan, neuredan
 mâl ko mrâv – jako malen
 mâl ko postolïc – izrazito malen
 mëje *kî* ko broštulîn – puno govori bez smisla *tko*
 mlît ko melinèc – puno govori bez smisla
 mlïst *koga* ko krâvu – iskorištavati *koga*
 möker ko miš – potpuno (skroz, do kože) moka, promočene odjeće /od kiše
 itd./
 mršäv ko glïsta – jako mršav
 mršäv ko kûmar – jako mršav
 mučät ko zalivèn – biti bez riječi
 müçit se ko blâgo – teško se naraditi, naporno raditi
 nâgêl ko fuminânt – veoma razdražljiv, nagao
 nalokät se ko prasèc – jako se napiti
 nâždrit ko prasèc – neumjerenost
 oblçèn ko mesopûst – ružno odjeven, neuredno odjeven
 oblçèn ko strâšilo – ružno odjeven, neuredno odjeven
 odgovorît ko z tōpa – odgovoriti (opaliti i sl.) bez oklijevanja (brzo, s velikom
 sigurnošću)

oskûst *kogà* ko kòkoš – počupati *koga*
 ostàt ko opàren – ostati šokiran
 òšter ko brìtva – strog
 òšter ko nôž – strog
 pačìt ko trñ va òku - smetati
 pàda ko z keblà – pada velika kiša, pljusak je, jako kiši
 pasàt mîmo čegà ko mîmo tûrskoga grôbja – proći/prolaziti *pokraj koga*,
pokraj čega ne obraćati pozornost
 pàst ko snòp – naglo pasti
 pìt ko smük – puno piti, opijati se
 pjàn ko bëčva – potpuno pijan, do besvijesti pijan
 pjàn ko čèp – potpuno pijan, do besvijesti pijan
 pjàn ko dèva – potpuno pijan, do besvijesti pijan
 pjàn ko lètva – potpuno pijan, do besvijesti pijan
 pjàn ko prasèc – jako pijan
 pjàn ko smük – jako pijan
 plàh ko miš – prestrašen
 plàkat ko bëna (luckast) – u isto vrijeme smijati se i plakati
 podbuhtàn ko da su čeli zibadàle *kogà* – jako podbuhtao
 prìt ko narûčen – doći (pojaviti se) u pravom trenutku, doći (pojaviti se) kad
 nam je najpotrebnije
 pročitat ko knjìgu *kogà* – znati što netko misli
 pûn ko bròd – bogato živjeti
 pušit ko Tûrčin – mnogo (prekomjerno, stalno) pušiti
 râven ko dëska – držati se uspravno, jako mršav
 rëžàt ko pës – svojim riječima i postupcima odbijati koga od sebe
 sàm ko ćük – potpuno sam, bez igdje ikoga
 sàm ko pës – potpuno sam, bez igdje ikoga
 siromàšen ko crkvèni miš – jako siromašan

sîv ko gòlub – potpuno sijed
 sîv ko miš – potpuno sijed
 skûp ko sîho zlâto – veoma skup, koji ima visoku cijenu
 slâdek ko cùkar – lijep, mio /ob. o djetetu/
 smèt se ko mâlo dītè - smijati se bez kontrole
 smèt se ko trubîlo – smijati se bez kontrole
 smòtan ko sâjla – nespretan
 smrdjît ko kùga – nepodnošljivo smrdi (zaudara), širi oko sebe smrad
 smrdjît ko prasèc – nepodnošljivo smrdi (zaudara), širi oko sebe smrad
 smrdjît ko tvôr – nepodnošljivo smrdi (zaudara), širi oko sebe smrad
 smûćen ko kòkoš – zbunjen
 spät ko còk – spavati dubokim snom
 spät ko töp – spavati dubokim snom
 spät ko zàklân – čvrsto (tvrdo) zaspati (spavati i sl.), zaspati (spavati i sl.)
 tvrđim snom
 spät s kokošàmi – rano ici spavati
 speštät *kogà* ko oslà – jako pretući *koga*
 spør ko pûž – veoma spor
 sprâvjat se ko nevèstica – dugo vremena treba *komu* da se spremi
 stâr ko fit od kùće – iznimno star
 stâr ko papùča – jako star
 stâr ko postôl – jako star
 stâr ko užânca – jako star
 stât ko pòsrana kòkoš – jadno, tužno izgledati
 strašjîv ko sřna – plašljiv
 strašjîv ko zèc – plašljiv
 sûh ko bakalâr – jako mršav
 sûh ko komârac – jako mršav
 sûh ko kôst – jako mršav

sûh ko slàma – jako suh, presušen zbog dugog stajanja
šegâv ko lisìca – jako lukav
šepurît se ko petèh – biti ohol
škûr ko piñàta – tamnoput
škûr ko škûra nôc – potpuni mrak
škûro ko va grobù – potpuni mrak (tama)
šopât ko pûrana *koga* – prisiljavati koga da jede protiv volje
špîčast ko tîfn – zajedljiv
špòrek ko prasèc – jako prljav
tancât kako drûgi sopè - raditi što drugi kaže
tèc ko da *kogà* svi vrâzi gône – 1. bježati u paničnome strahu; 2. skrivati se od koga
tèc ko zèc – veoma brzo trčati
tènek ko vertenò – mršav
teplò ko sênce – nedvojbeno
teplò ko va peklü – jako toplo
tèžek ko bèt – jako težak
trêst se ko prût – osjećati strah
trêst se ko šîba – osjećati strah
trūdên ko blâgo – jako umoran
trūdên ko kôn – jako umoran
trūdên ko osèl – jako umoran
trūdên ko pès – jako umoran
tûlît ko osèl – jako plakati
tvŕđ ko kàmik – tvrdoglav, svojeglav
tvŕđ ko orîh – tvrdoglav, svojeglav
tvŕđ ko želèzo – tvrdoglav, svojeglav
tvrdogläv ko blâgo – jako tvrdoglav
tvrdogläv ko osèl – jako tvrdoglav

uvrīdīt se ko osěl – jako se uvrijediti
velīk ko gorà – jako velik
velīk ko zvonīk – jako velik
vlâsi ko slàma – jako suha kosa
vlâsi ko vĕlna – slaba kosa
vlīc se ko pĕlž – biti spor, sporo se kretati
vrīdĕn ko čřv – neobično (zavidno, izuzetno) marljiv (vrijedan, radin)
vrtīt se kako vĕter pûše – biti prijetvoran
zaletât se ko čelà – napadati nekoga
zaletât se ko petĕh za kokošàmi – biti ratoboran
zavijât ko vûk – glasno se glasati
zdrāv ko drĕn – potpuno (posve) zdrav, u izvrsnom zdravstvenom stanju
znât ko vòdu pīt - odlično znati *što*, biti u stanju reproducirati *što* bez problema
žĕjĕn ko pĕs – jako žedan
žĕlto ko sĕnce – jako žuto
žĕlto ko zlâto – jako žuto
živīt ko bĕg – živjeti u blagostanju (izobilju), uživati u bogatstvu, bogato živjeti
živīt ko bŭbreg va lõju – živjeti u blagostanju (izobilju), uživati u bogatstvu, bogato živjeti
živīt ko pĕs i mǎška – ne podnositi se, ne slagati se, stalno se svađati
živīt ko pĕs na lâncu – ne biti slobodan, biti ovisan o drugima
živīt ko přst i nõhet – živjeti skladno
živīt ko cǎr – živjeti u izobilju (blagostanju), lagodno živjeti

11. Sažetak i ključne riječi

Strukturalna analiza poredbenih frazema u mjesnome govoru Vrbnika

U ovom je radu prikazana strukturalna analiza poredbenih frazema zabilježenih u mjesnome govoru Vrbnika koji pripada ikavsko-ekavskom dijalektu čakavskog narječja. Frazološki korpus koji je prikazan u ovom radu prikupljan je ciljanim upitnikom i spontanom bilježenjem. Prikupljeni frazemi podijeljeni su u strukturne tipove unutar kojih se provodi analiza prema različitim podtipovima. Najbrojniju skupinu čine pridjevski trodijelni poredbeni frazemi sa strukturom frazemske sintagme.

Ključne riječi: strukturalna analiza, poredbeni frazemi, Vrbnik, ikavsko-ekavski dijalekt, pridjevski frazemi, frazemska sintagma

12. Summary and key words

Structural analysis of comparative phrases in the local dialect of Vrbnik

This paper presents a structural analysis of comparative phrases recorded in the local dialect of Vrbnik, which belongs to the ikavsko-ekavski dialect of the Chakavian dialect. The phraseological corpus, presented in this paper, was collected by a targeted questionnaire and spontaneous recording. Collected comparative phrases are divided into structural types, within which the analysis is performed according to different subtypes. The most numerous group consists of adjectival three-part comparative phrases with the structure of a phrasal phrase.

Key words: structural analysis, comparative idioms, Vrbnik, ikavsko-ekavski dialect, adjectival idioms, idiomatic phrase

Zahvala

Zahvaljujem mentorici doc. dr. sc. Marini Marinković koja je kroz kolegij *Hrvatska dijalektalna frazeologija* u meni uspjela probuditi ne samo ljubav prema hrvatskoj frazeologiji, već i ljubav prema čakavskoj dijalektalnoj frazeologiji o kojoj je u ovom radu riječ. Zahvaljujem joj što je svoje znanje iz dijalektologije i frazeologije prenosila s ljubavlju prema svome poslu i studentima. Kada sam prije 5 godina upisala studij kroatistike moja prvotna ljubav bila je književnost, no kroz različite kolegije doc. dr. sc. Marine Marinković te mnogih drugih profesora u meni se probudila i ljubav prema jeziku, točnije dijalektologiji, na čemu ću im uvijek biti zahvalna.

Hvala mojoj obitelji (tati, mami, bratu, bakama i uju) koja me je svih ovih godina neprestano podržavala, bodrila i vjerovala u mene i moj uspjeh. Također, hvala i mom Lovru koji me je svih ovih pet godina podržavao i trpio moju nervozu pred teške ispite.

Na samom kraju, neizmjereno hvala mojoj baki Berti Butković bez koje ovaj diplomski rad ne bi bio moguć. Hvala joj na vremenu koje je potrošila pokušavajući se prisjetiti što većeg broja frazema koje bih mogla uključiti u svoj rad. Također, hvala joj na podršci kroz svih pet godina te na njezinim riječima ohrabrenja „*ma znan ja da ti to moreš*“ koje bi mi uputila prije svakog ispita.